

3. Umieszczanie plakatów, reklam, ogłoszeń, powinno być dokonywane wyłącznie na urządzeniach do tego celu przeznaczonych, przez właścicieli nieruchomości.

4. Zabrania się spalania odpadów komunalnych na powierzchni ziemi oraz w instalacjach grzewczych budynków, jak również zakopywania odpadów w ziemi.

5. Organizator imprezy o charakterze publicznym jest zobowiązany do:

- 1) wyposażenia miejsca, w którym się ona odbywa w odpowiednią ilość pojemników na odpady oraz zapewnienie odpowiedniej liczby toalet,

- 2) uporządkowanie terenu niezwłocznie po zakończeniu imprezy.”

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Rzeszowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego oraz podlega rozplakatowaniu w miejscach publicznych.

**Przewodniczący
Rady Miasta Rzeszowa**

Waldemar Szumny

1617

**UCHWAŁA Nr LXV/206/06
RADY GMINY – KOMISARZA RZĄDOWEGO DLA GMINY RAKSZAWA
z dnia 25 sierpnia 2006 r.**

**w sprawie zmiany zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin
zajęć dyrektorów i wicedyrektorów oraz ustalenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin
zajęć nauczycieli pedagoga i logopedy**

Na podstawie art. 42 ust. 7 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 z późn. zm.) w związku z art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) Rada Gminy - Komisarz Rządowy dla Gminy Rakszawa uchwala, co następuje:

§ 1. W uchwale Nr XXXVII/156/05 Rady Gminy - Komisarz Rządowy dla Gminy Rakszawa z dnia 27 czerwca 2005 r. w sprawie zasad udzielania i rozmiaru zniżek tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dyrektorów i wicedyrektorów oraz ustalenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć nauczycieli pedagoga i logopedy, zmienionej uchwałą Nr L VII/195/06 z dnia 28 kwietnia 2006 r. wprowadza się następującą zmianę:

a) w tytule uchwały po wyrazie „logopedy” dodaje się wyrazy: „oraz dla stanowisk o różnym tygodniowym obowiązkowym wymiarze godzin”,

b) w § 1 po ust. 2 dodaje się ustęp 3 w brzmieniu:
„3. Nauczyciele o różnym tygodniowym obowiązkowym wymiarze godzin - proporcjonalnie do tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin na każdym stanowisku”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi - Komisarzowi Rządowemu dla Gminy Rakszawa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

**RADA GMINY
KOMISARZ RZĄDOWY**

Maria Kula

1618

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CMOLAS
NA LATA 2005 - 2015**

Spis treści:

1. Wstęp

2. Cele i zakres opracowania

3. Terminologia

3.1. Terminologia z zakresu zrównoważonego rozwoju

3.2. Terminologia z zakresu ochrony środowiska

3.3. Terminologia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej

4. Charakterystyka gminy

4.1. Położenie

4.2. Ukształtowanie terenu

- 4.3. Warunki klimatyczne
- 4.4. Użytkowanie terenu
- 4.5. Infrastruktura

- 5. Stan zasobów i składników środowiska przyrodniczego
- 5.1. Charakterystyka elementów przyrody ożywionej
- 5.2. Charakterystyka elementów przyrody nieożywionej

- 6. Polityka ochrony środowiska
- 6.1. Ochrona wód
- 6.2. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych
- 6.3. Ochrona powietrza
- 6.4. Ochrona przed hałasem
- 6.5. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym
- 6.6. Ochrona powierzchni ziemi
- 6.7. Gospodarka odpadami
- 6.8. Zasoby przyrodnicze

- 7. Źródła finansowania programu

- 8. Monitoring wdrażania i realizacji Programu

- 9. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych

1. Wstęp

Gmina funkcjonująca w oparciu o ustawę o samorządzie gminnym, wykonuje również zadania publiczne określone innymi ustawami, w tym zadania z zakresu ochrony przyrody, ochrony środowiska, leśnictwa, gospodarki wodnej, rybactwa śródlądowego, zapobiegania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

W podejmowanych działaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju wyszukiwane są takie kierunki rozwoju, które doprowadzą do ograniczenia emisji, zmniejszenia energo-, wodo- i materiałochłonności produkcji, poprawy jakości środowiska przyrodniczego, wzmocnienia struktur ekologicznych, rozwijania aktywności obywatelskiej, poprawy jakości życia mieszkańców. Obowiązujące od 1 października 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska, nakłada na Wójtów Gmin obowiązek opracowania Gminnego Programu Ochrony Środowiska. Obowiązek ten jest formalną przesłanką dla utworzenia niniejszego opracowania (art. 17, ustawy Prawo Ochrony Środowiska, Dz. U. Nr 62, poz. 627).

2. Cele i zakres opracowania

Głównym celem Programu jest określenie polityki ekologicznej Gminy Cmolas wynikającej ze „Strategii rozwoju Gminy Cmolas 2000 – 2010”, realizującej politykę ekologiczną państwa, rozumianą jako zjednoczenie celów ochrony środowiska z wyzwaniami zrównoważonego rozwoju.

Wytyczone cele ekologiczne dla Gminy Cmolas uwzględniają cele i uwarunkowania zawarte w dokumentach krajowych:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010, oraz cele i uwarunkowania zawarte w dokumentach wojewódzkich i powiatowych:
- Wojewódzkim programie ochrony środowiska i Planie gospodarki odpadami

- Programie ochrony środowiska dla Powiatu Kolbuszowskiego.

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Cmolas położonej w południowo-zachodniej części powiatu kolbuszowskiego.

W niniejszym opracowaniu poruszona jest szeroko rozumiana problematyka ochrony środowiska na analizowanym terenie.

Zagadnienia ochrony środowiska obejmują ochronę powietrza, wód, powierzchni ziemi, środowiska akustycznego oraz zasobów przyrodniczych.

Omówienia dotyczące gospodarki odpadami zostały zawarte w odrębnym opracowaniu pod nazwą Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Cmolas.

Duże znaczenie dla osiągnięcia w pełni zrównoważonego rozwoju mają cztery łady:

- ekologiczny,
- społeczny,
- ekonomiczny (gospodarczy),
- przestrzenny.

Podstawowym narzędziem do osiągnięcia ładu ekologicznego jest ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego.

Ład społeczny można osiągnąć np. poprzez akceptację mieszkańców dla proponowanych i podejmowanych działań.

Poprzez kształtowanie odpowiedniej struktury gospodarki, a także ograniczenie bezrobocia można osiągnąć ład gospodarczy.

Ład przestrzenny wiąże się natomiast np. z odpowiednią lokalizacją terenów przemysłowych, mieszkaniowych, komunikacyjnych i innych.

W niniejszym opracowaniu uwzględniono zaprezentowane powyżej zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, ze wskazaniem kierunków i hierarchii działań zmierzających do ich wprowadzenia na terenie gminy.

Do najistotniejszych wytyczonych dla Gminy Cmolas celów i kierunków działań w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego i ochrony środowiska należą:

- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych (zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów, wzrost udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych, ochrona zasobów kopaliny);
- ochrona powietrza, ochrona przed hałasem (zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów i pyłów, zminimalizowanie uciążliwego hałasu);
- ochrona wód (zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, ochrona przed powodzią, właściwa gospodarka wodno-ściekowa);
- ochrona gleb;
- ochrona zasobów przyrodniczych (zachowanie zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwój zasobów leśnych, racjonalna eksploatacja lasów).
- prowadzenie skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań,

Realizacja zdefiniowanych ekologicznych celów strategicznych w powiązaniu z programem edukacji ekologicznej społeczeństwa powinna zapewnić rozwój zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju.

3. Terminologia

Program ochrony środowiska wymusza na wszystkich uczestnikach procesów decyzyjnych i inwestycyjnych zastosowanie jednolitej terminologii dotyczącej całokształtu ochrony środowiska. Poniżej podane zostały znaczenia zwrotów użytych w opracowaniu.

3.1. Terminologia z zakresu zrównoważonego rozwoju

Ochrona środowiska - rozumie się przez to podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiających zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- ✓ racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- ✓ przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- ✓ przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego;

Równowaga przyrodnicza - jest to taki stan, w którym na określonym obszarze istnieje równowaga we wzajemnym oddziaływaniu: człowieka, składników przyrody żywej i układu warunków siedliskowych tworzonych przez składniki przyrody nieożywionej;

Środowisko - rozumie się przez to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, zwierzęta i rośliny, krajobraz oraz klimat;

Zrównoważony rozwój - rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

3.2. Terminologia z zakresu ochrony środowiska

Emisja - rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- ✓ substancje,
- ✓ energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne;

Hałas - rozumie się przez to dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz;

Obszar chronionego krajobrazu - jest terenem chronionym ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwości zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne. Celem tworzenia obszarów chronionego krajobrazu może być w szczególności zapewnienie powiązania terenów poddanych ochronie w system obszarów chronionych;

Oddziaływanie na środowisko - rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi;

Organ ochrony środowiska - rozumie się przez to organy administracji powołane do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska, stosownie do ich właściwości określonej w tytule VII w dziale I Prawa Ochrony Środowiska;

Organizacja ekologiczna - rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska;

Pomnikami przyrody - to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie;

Poważna awaria - rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem;

Powierzchnia ziemi - rozumie się przez to naturalne ukształtowanie terenu, glebę oraz znajdującą się pod nią ziemię do głębokości oddziaływania człowieka, z tym że pojęcie „gleba” oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody, powietrza i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie;

Powietrze - rozumie się przez to powietrze znajdujące się w troposferze, z wyłączeniem wnętrza budynków i miejsc pracy;

Poziom hałasu - rozumie się przez to równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB);

Poziom substancji w powietrzu - rozumie się przez to stężenie substancji w powietrzu w odniesieniu do ustalonego czasu lub opad takiej substancji w odniesieniu do ustalonego czasu i powierzchni;

Pozwolenie - bez podania jego rodzaju - rozumie się przez to pozwolenie na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, o którym mowa w art. 181 ust. 1 Prawa ochrony środowiska;

Standardy emisyjne - rozumie się przez to dopuszczalne wielkości emisji;

Substancja niebezpieczna - rozumie się przez to jedną lub więcej substancji albo mieszaniny substancji, które ze względu na swoje właściwości chemiczne, biologiczne lub promieniotwórcze mogą, w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska; substancją niebezpieczną może być surowiec, produkt, półprodukt, odpad, a także substancja powstała w wyniku awarii;

Użytki ekologiczne - rozumie się przez to zasługujące na ochronę „pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowisk i ich zasobów genowych”. Należą do nich: torfowiska, bagna, nie użytkowane łąki i sady, drobne zbiorniki śródpolne i śródleśne, kępy drzew i krzewów, skarpy, jary i wąwozy, trzcinowiska itp.

Wielkość emisji - rozumie się przez to rodzaj i ilość wprowadzanych substancji lub energii w określonym czasie oraz stężenia lub poziomy substancji lub energii, w szczególności w gazach odlotowych, wprowadzanych ściekach oraz wytwarzanych odpadach;

Zakład – rozumie się przez to jedną lub kilka instalacji wraz z terenem, do którego prowadzący instalacje posiada tytuł prawny, oraz znajdującymi się na nim urządzeniami;

Zanieczyszczenie – rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powoduje szkodę w dobrach materialnych, pogarsza walory estetyczne środowiska lub koliduje z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.

3.3. Terminologia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej

Ścieki – rozumie się przez to wprowadzane do wód lub do ziemi:

- ✓ wody zużyte na cele bytowe lub gospodarcze,
- ✓ ciekłe odchody zwierzęce, z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania w sposób i na zasadach określonych w przepisach o nawozach i nawożeniu,
- ✓ wody opadowe lub roztopowe, ujęte w systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych i składowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów o trwałej nawierzchni,
- ✓ wody odciekowe ze składowisk odpadów, wykorzystane solanki, wody lecznicze i termalne,
- ✓ wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych, z wyjątkiem wód wprowadzanych do górotworu, jeżeli rodzaje i ilość substancji zawartych w wodzie wprowadzanej do górotworu są tożsame z rodzajami i ilością zawartymi w pobranej wodzie,
- ✓ wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów gospodarki rybackiej, jeżeli występują w nich nowe substancje lub zwiększone zostaną ilości substancji w stosunku do zawartych w pobranej wodzie;

Ścieki bytowe – rozumie się przez to ścieki z budynków przeznaczonych na pobyt ludzi, z osiedli mieszkaniowych oraz z terenów usługowych, powstające w szczególności w wyniku ludzkiego metabolizmu oraz funkcjonowania gospodarstw domowych;

Ścieki komunalne – rozumie się przez to ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi;

Ścieki przemysłowe – rozumie się przez to ścieki odprowadzane z terenów, na których prowadzi się działalność handlową lub przemysłową albo składową, nie będące ściekami bytowymi lub wodami opadowymi;

Instalacje – przez to rozumie się:

- ✓ stacjonarne urządzenie techniczne,
- ✓ zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,
- ✓ obiekty budowlane nie będące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję;

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne – przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, który

prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność;

Urządzenia wodne – rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności:

- ✓ budowle: piętrzące, upustowe, przeciwpowodziowe regulacyjne, a także kanały i rowy,
- ✓ obiekty zbiorników i stopni wodnych,
- ✓ stawy,
- ✓ obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych,
- ✓ obiekty energetyki wodnej,
- ✓ wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód,
- ✓ stałe urządzenia służące do połowu ryb lub do pozyskiwania innych organizmów wodnych,
- ✓ mury oporowe, bulwary, nabrzeża, pomosty, przystanie, kąpieliska,
- ✓ stałe urządzenia służące do dokonywania przewozów międzybrzegowych;

Zanieczyszczenie – rozumie się przez to emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powoduje szkodę w dobrach materialnych, pogarsza walory estetyczne środowiska lub koliduje z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska;

Eutrofizacja – rozumie się przez to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód;

Sieć – przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego;

Urządzenia kanalizacyjne – sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków;

Urządzenia wodociągowe – ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody;

Przyłącze kanalizacyjne – odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku - od granicy nieruchomości;

Urządzenie pomiarowe – przyrząd pomiarowy mierzący ilość odprowadzanych ścieków, znajdujący się na przyłączy kanalizacyjnym;

Przyłącze wodociągowe – odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym.

4. Charakterystyka gminy

1. Położenie
2. Ukształtowanie terenu
3. Warunki klimatyczne
4. Użytkowanie terenu
5. Infrastruktura
 - Gospodarka wodno – ściekowa
 - Gospodarka odpadami
 - Drogi
 - Sieć gazowa
 - Podmioty gospodarcze

4.1. Położenie

Cmolas jest gminą wiejską, obszar gminy położony jest w obrębie Płaskowyżu Kolbuszowskiego oraz równiny Rozwadowskiej wchodzących w skład makroregionu Kotliny Sandomierskiej. Zajmuje powierzchnię 13 406 ha, w tym lasy stanowią powierzchnię 5 889 ha. Gminę zamieszkuje prawie 8000 osób. Od północnego- wschodu Gmina Cmolas graniczy z gminami Majdan Królewski i Dzikowiec, od południa z miastem i gminą Kolbuszowa, a od zachodu z gminami Niwiska i Tuszów Narodowy.

W skład gminy wchodzi 10 sołectw zajmujących powierzchnie:

Lp.	Sołectwa	Powierzchnia w ha	Ilość mieszkańców
1.	Cmolas	2 945	2 708
2.	Dabówka	224	161
3.	Hadykówka	507	798
4.	Jagodnik	492	475
5.	Kłodziny	73	75
6.	Ostrowy Baranowskie	2 342	594
7.	Ostrowy Tuszowskie	2 556	928
8.	Poręby Dymarskie	2 120	845
9.	Toporów	690	86
10.	Trzęsówka	1 453	1 312
	Razem	13 406	7 982

4.2. Ukształtowanie terenu

Pod względem fizyczno- geograficznym teren gminy położony jest w makroregionie Kotliny Sandomierskiej, w obrębie której wydzielone są mezoregiony. Różnicowanie wysokości terenu na obszarze gminy jest małe i waha się od ok. 161m n.p.m. do około 242 m n.p.m. Najniżej położone obszary występują w północno-zachodniej części gminy. Najwyższe wzniesienia występują pomiędzy Ostrowami Tuszowskimi a Trzęsówką i sięgają nieco powyżej 245 m n.p.m. oraz koło Hadykówki 242 m n.p.m. Charakterystyczną cechą rzeźby terenu gminy są szerokie, płaskie garby, rozcięte płytkimi dolinami. Płaskowyż Kolbuszowski o deniwelacjach rzędu 30-50 m jest słabo rozcięta powierzchnią pokrytą piaszczystymi tworami polodowcowymi i piaskami rzecznyymi.

4.3. Warunki klimatyczne

Pod względem klimatycznym obszar Gminy Cmolas zaliczany jest do Regionu klimatu kotlin podgórskich podregionu Kotliny Sandomierskiej, charakteryzujący się klimatem ciepłym i umiarkowanie suchym.

Charakterystyka termiczna tego obszaru przedstawia się następująco:

- średnia temperatura roku - 7,5 - 8,0 °C,
- średnia temperatura lata - 18,0 °C,
- średnia temperatura zimy - 2,0 °C
- średnia okresu bezprzymrozkowego 175 dni,
- średnia liczba dni z przymrozkami w okresie wegetacyjnym $t_{min} < 0\text{ °C}$ - 16,3 dni.

Roczna suma opadów waha się od 650 do 700 mm. Obszar gminy charakteryzuje duży współczynnik nieregularności rocznych opadów. Ze względu na różnicowanie warunków klimatycznych obszar gminy jest zaliczany do terenów o bioklimacie słabo bodźcowym.

4.4. Użytkowanie terenu

Użytki rolne na terenie gminy zajmują łącznie powierzchnię 6746 ha, co stanowi 50,3% terytorium, a pozostałe zajmują 6660 ha co stanowi 49,7% ogółu powierzchni gminy (13 406 ha)

Z punktu widzenia użytkowania rolniczego, gleby zakwalifikowano do klas IIIb- VI.

Z użytków rolnych grunty orne zajmują powierzchnie 3997 ha, a użytki zielone 2749 ha, co stanowi odpowiednio 29,8 i 20,5% powierzchni użytków rolnych.

Wśród gruntów ornych dominują gleby zakwalifikowane do klas V i VI (gleb najsłabszych) zajmujące 2731 ha. Gleby słabe kl. IVa i IVb występują na powierzchni 1112 ha.

Gleby kl. I i II na terenie gminy nie występują.

Wg ocen IUNG (1994) około 70% obszaru gminy wykazuje zawartość metali ciężkich na poziomie „0” czyli naturalnej zawartości metali. Natomiast w części terenu gminy – od Cmolasu na północny wschód, po granice gminy, zalegają gleby zaliczane do strefy „I” tj. o podwyższonej zawartości metali ciężkich. Zastosowany dla celów praktyki rolniczej przez IUNG podział gleb na 6 stopni zanieczyszczeń - gleby o klasie „O” i I kwalifikuje jako gleby nie zanieczyszczone.

Tereny leśne na obszarze gminy zajmują łączną powierzchnię 5780 ha, z czego własność prywatna stanowi 1622 ha. Drzewostany stanowiące własność Skarbu Państwa pozostają pod zarządem Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie. Największym obszarem leśnym zarządza Nadleśnictwo Kolbuszowa z leśnictwami – Poręby Dymarskie, Świerczów, Królewskie Góry. Część drzewostanów, głównie w północno-zachodniej części gminy, znajduje się w zarządzie Nadleśnictwa Mielec (leśnictwa- Ostrowy Baranowskie, Pateraki).

4.5. Infrastruktura

Pod względem budowy infrastruktury technicznej gmina Cmolas należy do gmin wiodących w województwie podkarpackim, posiada dobrze rozwiniętą sieć energetyczną, gazową i wodną zdolną zabezpieczyć potrzeby ludności i przemysłu. Funkcjonuje oczyszczalnia ścieków, która po podłączeniu wsi Hadykówka i Trzęsówka wykorzystana była w 100 % a w przypadku realizacji planu skanalizowania wsi Ostrowy Tuszowskie Jagodnik i części Ostrow Baranowskich wymagana była jej rozbudowa którą ukończono w 2004 r.

Gmina wyposażona jest w pełni w sieć telefoniczną obsługiwaną przez dwóch operatorów –Telekomunikacja Polska S.A. oraz „Multimedia Polska” Południe S.A

Gospodarka wodno-ściekowa:

Gmina w całości objęta jest siecią wodociągową. Zwodociągowanych jest 99% gospodarstw domowych. Długość sieci wodociągowej wynosi 118,8 km.

Ujęcie wody podziemnej na terenie gminy zlokalizowane jest w Cmolasie, jego wydajność użytkowa wynosi 350 m³/h a zatwierdzone zasoby eksploatacyjne 7300 m³/dobę.

Woda pobierana jest z 5 studni głębinowych, jest dobrej jakości, nie wymaga uzdatniania pod względem bakteriologicznym a jedynie usunięcia nadmiaru żelaza i manganu. Po usunięciu żelaza i manganu w Zakładzie Uzdatniania Wody tłoczona jest do sieci na której funkcjonują dwa zbiorniki wyrównawcze o łącznej pojemności 800 m³.

Zarządcą ujęcia i dystrybutorem jest PGKiM (w likwidacji) w Kolbuszowej a właścicielem sieci wodociągowej wraz z przyłączami w gminie jest Zakład Usług Komunalnych. Zapotrzebowanie na wodę w gminie obliczone na podstawie wskaźników zużycia wody na jednego mieszkańca

w gospodarstwach domowych szacuje się na poziomie 1130 m³/dobę.

Wytwarzane ścieki bytowe z gospodarstw domowych oraz jednostek organizacyjnych odprowadzane są do unieszkodliwienia na oczyszczalnię mechaniczno-biologiczną typ SBR zlokalizowaną we wschodniej części miejscowości Cmolas. Obecna jej przepustowość (zdolność oczyszczania) wynosi 500 m³/d.

Odbiornikiem ścieków jest rzeka Przyrwa w zlewni rzeki Łęg. Aktualnie oczyszczalnia jest po rozbudowie do wydajności 500m³/d. Rozbudowa kanalizacji, która obejmie miejscowości Ostrowy Tuszowskie, Jagodnik i część Ostrów Baranowskich pozwoli podłączyć do sieci domostwa z ok. tysiącem mieszkańców. Przewidziana jest budowa 19,5 km nowej sieci kanalizacyjnej. Nie przewiduje się kanalizowania miejscowości – części Ostrów Baranowskich i Porąb Dymarskich oraz Toporowa.

Zamierzenia gminy w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej obejmują:

- W zakresie sieci kanalizacyjnych

Wyszczególnienie informacji	Jedn. miary	Ogółem
STAN ISTNIEJĄCY:		
Liczba mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych (zbiorczego systemu kanalizacyjnego bez ścieków dowożonych)		4 710
Długość sieci kanalizacyjnej (bez przykanalików), sprowadzającej ścieki do oczyszczalni ścieków, w tym:	km	50,5
sieci sanitarnej		50,5
sieci ogólnospławnej		---
Ilość odprowadzanych ścieków:		
w okresach bezopadowych		
średnia		320
maksymalna		400
w okresach opadów	m ³ /d	
(bez zrzutów burzowych i ścieków opadowych)		
średnia		360
maksymalna		480
Długość sieci kanalizacyjnej do odprowadzenia ścieków komunalnych wybudowanej w latach 1993- 2002.	km	50,5
Koszty budowy sieci kanalizacyjnej do odprowadzenia ścieków komunalnych poniesione w latach 1993-2002.	tys. zł	5 576
Źródła finansowania budowy i ich udział w całkowitym koszcie		
- BG		4 120
- ARIMR		767
- NFOŚiGW		402
- BP		30
- FW		120
- Phare		99
STAN DOCELOWY:		
Liczba mieszkańców, którzy powinni korzystać docelowo z systemów kanalizacji zbiorczej		5 729
Liczba mieszkańców, którzy docelowo korzystać będą z indywidualnych (na działkach) systemów oczyszczania ścieków		2 002
Długość sieci kanalizacyjnej potrzebnej do budowy w latach:	km	19,5
▪ 2003-2015, w tym:		
▪ 2003-2005,		
▪ 2006-2010		
▪ 2011-2015		
Potrzebne nakłady na budowę sieci w latach:		
▪ 2003-2015, w tym:		
▪ 2003-2005		
▪ 2006-2010		
▪ 2011-2015		
Potrzebne nakłady na modernizację sieci istniejących w latach 2003-2015	tys. zł	2 328

Przewidywane przez gminę źródła finansowania budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych w latach 2003-2005, źródło finansowania		
- BG	tys. zł	1 228
- Phare		300
- środki unijne		800

- W zakresie oczyszczalni ścieków:

Liczba mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnię po rozbudowie: 5739

Oczyszczalnia będzie obsługiwać miejscowości::

wykaz miejscowości obsługiwanych przez oczyszczalnię	liczba obsługiwanych mieszkańców	Procentowy udział ogólnej liczby mieszkańców	Odległość od oczyszczalni ścieków (km)
Cmolas	2731	95,11	4
Hadykówka	783	98,12	5
Trzęsówka	1293	93,22	10
Ostrowy Tuszowskie	932	99,90	10

Projektowana ilość dopływających ścieków do oczyszczalni średnia/maksymalna:

- w czasie pogody bezopadowej: 490/m³/d
 - w czasie opadów: 550/m³/d
- w tym:
udział ścieków przemysłowych (w stosunku do średniej ilości ścieków dopływających w czasie pogody bezopadowej) 60 m³/d z przemysłu: spożywczy

Aktualnie ścieki dostarczane są z miejscowości Cmolas, Hadykówka i częściowo z Trzęsówki. Dobowa ilość ścieków odprowadzanych na oczyszczalnię wynosi ok. 73 m³/d w tym z Cmolasu – 61 m³/d, Hadykówki 11,7 m³/d i Trzęsówki 0,3 m³/d. Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 50,5 km. Do 2007 r. planowane jest dobudowanie 19,5 km sieci kanalizacyjnej.

Na terenie nie objętym siecią kanalizacyjną ścieki przetrzymywane są w przydomowych bezodpływowych zbiornikach lub dołach gnilnych. Zbiorniki winny być opróżniane okresowo i wywożone sprzętem asenizacyjnym np. przez Spółdzielnię Usług Rolniczych na oczyszczalnię.

Brak odpowiedniej długości sieci kanalizacji w pełni zaspokajającej potrzeby mieszkańców gminy, stwarza potencjalne możliwości wywozu ścieków z terenów nie skanalizowanych do rowów lub na pola uprawne co przyczynia się do degradacji wód powierzchniowych oraz środowiska gruntowo-wodnego.

Dlatego realizowana jest budowa dalszej części kanalizacji sanitarnej w Trzęsówce i Cmolasie oraz przystąpienie do budowy w Ostrowach Tuszowskich, Jagodniku i części Ostrów Baranowskich.

Gospodarka odpadami:

Omówienie zagadnień dotyczących gospodarki odpadami na terenie Gminy Cmolas, wraz z propozycją rozwiązań, zostało zamieszczone w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Cmolas, będącym integralną częścią niniejszego opracowania.

Drogi:

- Na terenie gminy znajdują się drogi kategorii:
- krajowej, relacji Warszawa – Rzeszów o długości 6,75 km,
- powiatowe, o długości 55,5 km obejmujące swym zasięgiem wszystkie większe miejscowości gminy,
- gminne, o długości 35,5 km będące w administracji Wójta Gminy Cmolas, obejmujące swym zasięgiem wszystkie sołectwa w gminie.

Sieć dróg jest podstawowym elementem sprzyjającym rozwojowi gminy a szczególnie droga krajowa Nr 9 umożliwiającą powiązania komunikacyjne gminy z otoczeniem w tym z miastami – Warszawa, Rzeszów, Tarnobrzeg oraz z przejściami granicznymi na Ukrainę i Słowację. Nawierzchnia dróg nie jest najlepszej jakości i wymaga ciągłym remontów i przebudowy.

Sieć gazowa:

Przez gminę przebiegają dwie linie gazowe wysokiego ciśnienia relacji Sędziszów - Kolbuszowa i relacji Pustynia - Komorów, które poprzez odgałęzienia do stacji redukcyjno-pomiarowych stanowią również gazociągi źródłowe dla Gminy Cmolas. Z poszczególnych stacji redukcyjnych sieć gazowa obejmuje wszystkie miejscowości znajdujące się na terenie gminy.

Długość sieci rozdzielczej średniego ciśnienia wynosi 118,2 km.

Podmioty gospodarcze:

Obecnie zarejestrowanych jest w gminie w systemie REGON około 300 podmiotów gospodarczych. Dominującą rolę odgrywa sektor prywatny. Na terenie gminy działa 12 podmiotów sektora publicznego, w większości są to jednostki gospodarcze, których właścicielem jest samorząd.

Zarejestrowane podmioty prowadzą działalność gospodarczą z wyraźną przewagą w dwóch dziedzinach tj. handlu i usług wraz z budowlanymi oraz przemysł.

Do większych jednostek gospodarczych można zaliczyć:

- Zakłady Ceramiki Budowlanej w Hadykówce
- Gminna Spółdzielnia „Sch” w Cmolasie
- Zakłady Przetwórstwa Owocowo- Warzywnego „Cmol-Frut” w Cmolasie
- Ujęcie wody w Cmolasie
- Zakłady Drobiarskie w Cmolasie
- Spółdzielnia Usług Rolniczych w Cmolasie
- „Makro” Sp. z o.o Cmolas
- „TRANS „ Trzęsówka
- Zakład Usług Komunalnych Cmolas

Biorąc pod uwagę znaczne ożywienie w gospodarce krajowej oraz występujące na terenie Gminy Cmolas korzystne warunki surowcowe, wykwalifikowana oczekująca na pracę duża grupa mieszkańców należy oczekiwać, że przy aktywnych

działaniach samorządu miejscowego może powstać w najbliższym dziesięcioleciu co najmniej dwa lub trzy nowe zakłady pracy.

5. Stan zasobów i składników środowiska przyrodniczego

Informacje ogólne

Charakterystyka elementów przyrody nieożywionej

Warunki geologiczne i rzeźba terenu

Zasoby naturalne

Wody powierzchniowe

Wody podziemne

Gleby i lasy

Charakterystyka elementów przyrody ożywionej

3.7. Walory kulturowe

3.8. Szlaki turystyczne

3.9. Podsumowanie wielkości zasobów i walorów przyrodniczych

5.1. Charakterystyka elementów przyrody ożywionej

Parki Narodowe

Teren Gminy Cmolas nie jest objęty formą ochrony przyrody, jaką jest park narodowy. Nie wchodzi on też w skład otuliny takiego parku.

Rezerваты przyrody

Przy północnej granicy gminy na terenie Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu znajduje się rezerwat przyrody „Jazwiana Góra”.

Jest to rezerwat leśny o powierzchni 3,94 ha położony na terenie wsi Ostrowy Baranowskie. Teren rezerwatu stanowi pozostałości dawnej Puszczy Sandomierskiej. Obecnie występuje tu zespół boru mieszanego zaliczanego do *Pino-Quercetum abietetosum*. Z rzadkich roślin notowane są tu paprocie: glugosza królewskiego *Osmunda regalis*, a także jęczynika zwyczajnego *Phyllitis scolopendrium*.

Pozostałe formy ochrony

Przeważająca część Gminy Cmolas jest objęta ochroną w ramach obszarów chronionego krajobrazu. Zachodnia część gminy chroniona jest w granicach M.K.G. Obszaru Chronionego Krajobrazu, natomiast część wschodnia – w granicach Sokołowsko-Wilczowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na obszarze gminy utworzono jeden grupowy pomnik przyrody wpisany w rejestr pomników pod nr 61. Obiekt ten objęty ochroną pomnikową stanowi grupę 15 dębów szypułkowych rosnących w zakolu rzeki Przyrywa w Porębach Dymarskich. Wymiary drzew zawierają się w przedziale 210 – 520 cm a ich wiek szacowany jest na 150 – 320 lat. Na terenie Gminy Cmolas odnotowano 25 obiektów kwalifikujących się do pomnikowej formy ochrony – jako pomniki grupowe, pojedyncze oraz stawy śródleśne.

Ponadto na terenie gminy występują cztery użytki ekologiczne oraz dziewięć siedlisk.

5.2. Charakterystyka elementów przyrody nieożywionej

Warunki geologiczne i rzeźba terenu

Pod względem geologicznym gmina położona jest w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego. W obrębie Gminy Cmolas w przeważającej większości podłoże budują grube serie mioceńskie iłów krakowieckich i mułowców z piaskami i żwirami, tworząc nieprzepuszczalną warstwę izolującą dla wód występujących w utworach czwartorzędowych. Wschodnie iłów krakowieckich zajmują większe powierzchnie w pasie Ługnica-Ostrowy Tuszowskie-Trzėsówka.

Poza strefami dawnych dolin i zagłębień ility krakowieckie przykryte są cienką rzędu 2-3m warstwą utworów

czwartorzędowych. Są to głównie gliny zwałowe zalegające zwartym obszarem w okolicy Trzėsówki, Cmolasu, Hadykówki.

Największe powierzchnie zajmują piaski i zwory z głazami polodowcowymi, w których kolejne fazy erozji i akumulacji ukształtowały sieć rzecznych dolin.

Lokalnie występują utwory organiczne w postaci torfów i namulów torfiastych holocenijskich i starszych. Piaski eoliczne występują na całym obszarze gminy, zwłaszcza w zachodniej jego części – Toporów i Ostrowy Tuszowskie

Zróżnicowanie terenu na obszarze gminy jest nie duże i waha się od 161 m n.p.m. do ok. 242 m n.p.m. Najniżej położone obszary występują w północno-zachodniej części gminy.

Charakterystyczną cechą rzeźby terenu są szerokie, płaskie garby rozcięte płytkimi dolinami. Najwyższe wzniesienia terenu ok. 242 – 245 m n.p.m. występują pomiędzy Ostrowami Tuszowskimi a Trzėsówką oraz koło Hadykówki.

Zasoby naturalne

Na terenie występowania udokumentowane zasoby surowców podstawowych tj. złoża trzeciorzędowych iłów, dla których wyznaczony został obszar i teren górniczy. Zasoby określone zostały na 7 222 tys. m³ W oparciu o te zasoby powstała kopalnia odkrywkowa i zakład ceramiki budowlanej w Hadykówce.

Ponadto do kopalin pospolitych na terenie gminy należy zaliczyć piaski różnych typów występujące głównie w formie wydym.

Wody powierzchniowe

Teren gminy odwodniony jest przez dopływy Wisłoki Trzėsniówki i Łęgu tj. rzek bezpośrednio uchodzących do Wisły. Rzekami na terenie gminy zbierającymi wody II rzędu są Złotka, Jamnica, Smarkatka, Przyrywa i Konopata.

Złotka wraz z dopływami, głównie rowami melioracyjnymi odwadnia niewielką część gminy. Zachodnią część gminy obejmującą Ostrowy Baranowskie Ostrowy Tuszowskie, Jagodnik oraz część Trzėsówki odwadniają Jamnica i Smarkatka należące do zlewni Trzėsniówki.

Wody z terenu Hadykówki, Jagodnika Cmolas i Trzėsówki kierowane są do rz. Przyrywy, która płynie wzdłuż południowej granicy gminy.

Lewobrzeżny dopływ Przyrywy stanowi Konotopa odwadniająca pozostałą część gminy.

Naturalna sieć odwodnienia uzupełniają rowy melioracyjne które tylko okresowo prowadzą wodę.

Zbiorniki wodne występujące na obszarze to głównie małe stawy rybne, stopniowo zarastający kompleks Stawy krasicyńskie na rz. Smarkatej.

Jakość wód powierzchniowych

Znaczący wpływ na zanieczyszczenie wód ma ilość pobieranej wody i odprowadzanie ścieków bytowo – gospodarczych i przemysłowych.

Ocena jakości wód polega na porównaniu pomierzonych wielkości parametrów (wskaźników zanieczyszczenia) i obliczonych stężeń ze stężeniami dopuszczalnymi dla poszczególnych klas czystości, określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. (Dz. U. 32, poz. 284).

Bardzo ostre wymogi klasyfikacyjne prawa polskiego powodują, że przekroczenie tylko jednego wskaźnika decyduje o zaliczeniu danego odcinka rzeki do niższej klasy jakości wody.

Jakość wód powierzchniowych na terenie gminy nie jest poddawany badaniom. Ocenę można wykonać jedynie w sposób pośredni poprzez obserwację wód cieków, do których uchodzą lokalne potoki.

Rzeka Przyrywa przed wpłynięciem na teren gminy powstaje z połączenia Świerczówki i Nilu. Nil przepływający przez Kolbuszowę jest rz. silnie zanieczyszczoną i prowadzi wody

pozaklasowe już powyżej Kolbuszowej. Decyduje to o stanie czystości wód Przyrwy, które pomimo połączenia z wodami ze zlewni Świerczówki- I i II klasa w zakresie charakterystyki tlenowej – pozostają nadal pozaklasowe.

W zlewni Trześniówki (dopływ Jamnicy i Smarkatki) jakość wód w górnych odcinkach biegu rzek wskazuje wartości odpowiadające wskaźnikom dla I i II klasy czystości. Chemizm wód kształtuje się pod wpływem warunków naturalnych np. ponadnormatywna wielkość żelaza i zanieczyszczenia pochodzenia antropogenicznego.

Zlewnia Wisłoki obejmuje jedynie potok Złotka, którego stan sanitarny kształtowany jest przez zanieczyszczenia antropogeniczne.

Wody podziemne

Wielkość zasobów wodnych zależy od wielu czynników, do których należą między innymi takie czynniki jak:

- hydrometeorologiczne i geologiczne (wielkość opadów atmosferycznych, zdolności retencyjne zlewni, warunki infiltracji, środowisko sedymentacyjne),
- antropogeniczne – (melioracja terenów, regulacja cieków wodnych, zmiany struktury wykorzystywania gruntów, a głównie wyręb lasów i zadrzewień, urbanizacja i związany z nią przyrost powierzchni trudno przepuszczalnych, wielkość poboru wody, ilość wprowadzanych do wód i do ziemi zanieczyszczeń, przerzuty wody).

Zaleganie wód gruntowych jest odmienne w jednostkach fizyczno-geograficznych. Na płaskowyżu Kolbuszowskim zasoby wodne są najmniejsze – występujące wody mają charakter wierzchołek o wybitnie niekorzystnych parametrach fizykochemicznych, zalegają na głębokości 1-5m. Nieco bardziej korzystne warunki zalegania wód gruntowych występują w płaskich dolinach rozcinających Płaskowyż co wynika z większej miąższości utworów czwartorzędowych.

Na Równinie Tarnobrzskiej występuje najczęściej jeden poziom wodonośny o głębokości zalegania 0 - 3 m drenowany przez rzadką sieć odwadniającą.

W obszarach wydmych zwierciadło wody jest zróżnicowane, może występować na głębokości 5 m jak i 15 m.

Na terenie gminy w utworach czwartorzędowych – w części zachodniej na głębokości 10-30m i południowo - wschodniej na głębokości 20 – 70 m zalegają wody podziemne, które z uwagi na zasobność i jakość zostały zaliczone do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych oznaczone numerem 425 i 426.

GZWP 452 występuje na małym obszarze w zachodniej części gminy, na terenie wsi Ostrowy Baranowskie i Toporów.

GZWP 426 – na terenie gminy występuje tylko wąskim pasem obejmującym dolinę Przyrwy na terenie wsi Cmolas i Poręby Dymarskie

Jakość wód podziemnych

Użytkowe zbiorniki wód podziemnych zasilane są przez opady atmosferyczne.

Wody tych zbiorników podatne są na zanieczyszczenia z uwagi na sprzyjające warunki geologiczne. Płytko zalegające wody gruntowe do 2 m p.p.t. a maksymalnie na obszarach wzniesień do 10 m p.p.t. pod warstwą przepuszczalnych piasków łatwo ulegają zanieczyszczeniu.

Jakość wód podziemnych w utworach czwartorzędowych występujących na głębokości 10-30 m i 20-70 m należących do GZWP zaliczana jest do klasy Ic- jako bardzo nieznacznie zanieczyszczone, łatwe do uzdatnienia. W ostatnich latach obserwuje się pogarszanie jakości wód głównie z powodu zawartości żelaza ogólnego, manganu i wodorowęglowodanów.

Zagrożenie stanu czystości wód wgłębnych związane jest z:

- a) przedostawaniem się do warstwy wodonośnej ścieków

- bytowo-gospodarczych,
- b) infiltracją skażonych wód powierzchniowych,
- c) niewłaściwym stosowaniem i składowaniem nawozów mineralnych, nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.

Niekorzystnym elementem sprzyjającym zanieczyszczeniu wód podziemnych jest koncentracja zainwestowania na terenach o większej przenikalności pionowej, co stanowi szczególne zagrożenie dla wód podziemnych, odpływu wód (ze względu na spadki terenu), a tym samym powoduje wzmożone procesy wymywania i splukiwania zanieczyszczeń powierzchniowych z terenu do koryt i cieków wodnych.

6. Polityka ochrony środowiska

We wcześniejszych rozdziałach przeprowadzono analizę stanu środowiska oraz uwarunkowań społeczno – gospodarczych na terenie Gminy Cmolas oraz szczegółowo omówiono poszczególne elementy środowiska.

Mając na uwadze realizację podstawowych celów określonych w Strategii Rozwoju Gminy Cmolas oraz przyjętych założeń zrównoważonego rozwoju konieczne jest ustalenie głównych zasad polityki ekologicznej w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska. Wymaga to wyznaczenia:

- celów ekologicznych – cel po osiągnięciu, którego ma nastąpić poprawa danego elementu środowiska stanowiący ostateczny efekt podejmowanych działań;
- kierunków działań – kierunki służące do osiągnięcia wyznaczonych celów ekologicznych;
- zadań ekologicznych – konkretne przedsięwzięcia prowadzące do realizacji wyznaczonych kierunków a tym samym celów ekologicznych. Działania te mają charakter długookresowy i winny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu. Z uwagi na długi okres „dochodzenia” do wyznaczonego celu, zaproponowanych zadań należy określić zadania priorytetowe (priorytety ekologiczne) do realizacji jako najpilniejsze.

Polityka ekologiczna dla Gminy Cmolas oparta została na:

- Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Kolbuszowskiego,
- istniejących uwarunkowaniach prawnych z uwzględnieniem dostosowania polskiego prawa do prawa wspólnotowego Unii Europejskiej.

Poniżej przedstawiono cele, kierunki i zadania ekologiczne dla Gminy Cmolas w odniesieniu do konkretnych elementów środowiska. Ich realizacja złoży się na wypełnianie zadań określonych w Polityce Ekologicznej Państwa oraz Programie Zrównoważonego Rozwoju i Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego, co powinno prowadzić do zrównoważonego rozwoju gminy.

6.1. Ochrona wód

Gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych oraz korzystanie z wód reguluje ustawa Prawo Wodne. Zakłada ona gospodarowanie wodami uwzględniające zasadę wspólnych interesów i powinna być realizowana przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności.

Uwzględniając założenia ochrony zasobów wodnych określono cel ekologiczny:

Zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej jakości i ilości wody do picia, dążenie do zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody oraz ochrona przed powodzią

Zgodnie z zapisami Prawa Wodnego, mówiąc o jakości użytkowej wód należy rozumieć wody:

- ☞ powierzchniowe i podziemne, które są lub mogą być wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia;
- ☞ powierzchniowe wykorzystywane do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli;
- ☞ powierzchniowe przeznaczone do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migracje ryb.

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Zarządzanie zasobami wodnymi
- Ochrona wód
- Ochrona przeciwpowodziowa i retencja wodna

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Zarządzanie zasobami wodnymi

Zarządzanie zasobami wodnymi jest jednym z podstawowych zagadnień mających wpływ na rozwój regionu i jakość życia na jego obszarze.

Ochrona wód:

Na terenie gminy mogą wystąpić zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych.

Problemem gmin jest zbyt krótka sieć kanalizacyjna odprowadzająca nieczystości płynne z poszczególnych posesji gospodarstw domowych do oczyszczalni. Brak kanalizacji w wielu zwartych terenach wiejskich, niski stan świadomości ekologicznej wielu mieszkańców, powoduje że mieszkańcy wylewają ścieki na pola, do rowów melioracyjnych i przydrożnych stwarzając potencjalne zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.

Stopień zwodociągowania Gminy Cmolas wynosi 99% (długość sieci wodociągowej wynosi 118,8 km) natomiast stopień skanalizowania odbiorców wody wynosi ok. 43% (długość sieci kanalizacyjnej 50,5 km)

Jednym z celów polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości. Ważne z tego względu jest utrzymywanie jakości wód podziemnych i powierzchniowych, co najmniej na poziomie wymaganym przepisami.

Jednocześnie wszystkie wytworzone ścieki sanitarne powinny być skierowane na oczyszczalnię i poddane unieszkodliwieniu przed ich odprowadzeniem do środowiska.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne).
2. Wprowadzenie ograniczeń w zagospodarowywaniu terenów ochronnych wód podziemnych oraz ujęć wody.
3. Przeprowadzenie akcji edukacyjno – informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników (np. gromadzenie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne – do podlewania zieleni).

4. Zmniejszenie przenikania zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do warstw wodonośnych oraz ochrona przed nadmierną eksploatacją wód podziemnych.
5. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz zwiększenie przepustowości oczyszczalni mechaniczno-biologiczne zapewniającej przyjęcie wszystkich wytworzonych ścieków sanitarnych oraz ich pełne oczyszczenie (zadanie to jest obecnie realizowane)
Zadanie to jest uwzględnione w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Realizowany jest cel Strategiczny nr 1/1 - Ochrona wód i kształtowanie stosunków wodnych zawarty w programie ochrony środowiska powiatu kolbuszowskiego.
6. Zewidencjonowanie wszystkich zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania.
7. Preferowanie użytkowania łąkowego oraz kształtowanie pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych.

Ochrona przeciwpowodziowa i retencja wodna

Z obowiązującego w Polsce stanu prawnego wynikają ograniczenia w lokowaniu nowej zabudowy na zawału obszarów zalewowych. Powszechnie akceptowanym kierunkiem działań sprzyjających ograniczeniu ryzyka powodziowego jest także odbudowa zdolności retencyjnych na obszarze zlewni.

W ochronie przeciwpowodziowej bardzo ważne jest wprowadzenie kompleksowego systemu ochrony przed powodzią oraz systemu zbiorników retencji wodnej.

Należy zapewnić ochronę przeciwpowodziową obszarom zalewowym poprzez:

- regulacje rzek i potoków będących podstawowymi urządzeniami melioracji wodnych;
- budowę zbiorników wodnych "małej retencji",
- porządkowanie i modernizację koryt rzek i potoków.

Ze względu na potencjalne znaczne zagrożenie powodziowe na terenach zalewowych istotne jest podjęcie jak najszybszych działań zmierzających do zwiększenia ochrony przeciwpowodziowej.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Wyznaczenie i ujęcie w studiach i kierunkach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych.
2. Doskonalenie systemu monitorowania i ostrzegania o zagrożeniu powodzią.
3. Należyte utrzymanie wód (udrażnianie przepływu, utrzymanie urządzeń wodnych).
4. Zwiększenie naturalnej retencji zlewni - prowadzenie zalesień i ograniczenie wyrębów lasów.
5. Uporządkowanie i ograniczenie systemów melioracyjnych.

Wszystkie te działania stanowią będą zagrożenie dla naturalnych biocenoz w dolinach rzek. Projekty inwestycji przeciwpowodziowych winny być przeanalizowane pod kątem poszanowania wymogów ochrony środowiska i ochrony krajobrazu. **W przypadku wystąpienia konfliktów preferowane winny być warianty rozwiązań minimalizujących negatywny wpływ inwestycji na środowisko.**

Uwarunkowania prawne:

Główną regulacją prawną odnoszącą się do zagadnień gospodarki wodnej jest ustawa Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 (Dz. U. z 2001 r., Nr 115 poz. 1229). Podstawowymi aktami wspomagającymi są Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) oraz ustawa o zbiorowym

zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz. U. z 2001 Nr 72 poz. 747). Dodatkowe regulacje w zakresie ochrony wód znajdują się w przepisach wykonawczych do wymienionych ustaw. Najważniejsze z nich to:

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury, w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody (Dz. U. 2002 Nr 8 poz. 79);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie warunków, jakie należy spełniać przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. 2002 Nr 212 poz. 1799);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz częstotliwości pobierania próbek wody, metodyk referencyjnych analiz i sposobu oceny, czy wody odpowiadają wymaganym warunkom (Dz. U. 2002 Nr 204 poz. 1727);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. 2002 Nr 241 poz. 2093, Dz. U. 2003 Nr 4 poz. 44);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie wysokości jednostkowych stawek kar za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi (Dz. U. 2001 Nr 146 poz. 1640);
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia, w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarstwa, woda w kąpieliskach, oraz zasad sprawowania kontroli jakości wody przez organy Inspekcji Sanitarnej i (Dz. U. 2000 Nr 82 poz. 937);

6.2. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi. Założenie to posłużyło do sformułowania poniższego celu ekologicznego:

Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Racjonalizacja użytkowania wody
- Zaniechanie nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych na cele przemysłowe
- Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji
- Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Racjonalizacja użytkowania wody:

Wszystkie działy gospodarki korzystające z zasobów wodnych powinny prowadzić racjonalne jej użytkowanie objawiające się ograniczeniem w najbliższej przyszłości zużycia wody (głównie w przemyśle i rolnictwie) oraz minimalizacją strat związanych z jej rozprowadzaniem.

Krajowy limit w zakresie zmniejszenia wodochłonności produkcji został ustalony na 50 % w stosunku do 1990 r.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działań to:

1. Wprowadzenie normatywów zużycia wody w wodochłonnych dziedzinach produkcji w oparciu o zasadę stosowania najlepszych dostępnych technik – BAT, (przedsiębiorstwa na terenie gminy).
2. Ustalenie normatywnych wskaźników zużycia wody w gospodarce komunalnej stymulujących jej oszczędzanie.
3. Ograniczenie wykorzystywania wód podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji).
4. Realizacja przez zakłady planów racjonalnego gospodarowania wodą (np. wprowadzających zamknięte obiegi wody).

Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości w produkcji:

Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji jest jednym z najważniejszych zadań w polityce ekologicznej państwa. Prowadzi ono do likwidacji zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń „u źródła”.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działań to:

1. Wprowadzenie powiatowych wskaźników materiałochłonności i odpadowości produkcji, w celu mobilizacji przedsiębiorstw do stosowania technologii odpowiadających wyznaczonym lokalnym normom i bardziej przyjaznych środowisku (zmniejszenie strumienia wytwarzanych odpadów, zwiększenie ponownego wykorzystania surowców odpadowych, rozdzielenie strumienia odpadów).
2. Wprowadzenie ograniczeń dotyczących możliwości składowania odpadów z przemysłu ze wskazaniem właściwej metody ponownego wykorzystania bądź unieszkodliwiania.
3. Wprowadzenie nowych małodopadowych technologii.
4. Wprowadzenie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania, itp.).

Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych:

Polityka energetyczna państwa przewiduje do roku 2010 zmniejszenie zużycia energii na jednostkę krajowego produktu o 25% w stosunku do 2000 roku. Zakłada się ponadto w roku 2010 osiągnięcie poziomu 7,5% udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej. Poziom ten ma być osiągnięty poprzez odpowiednie wykorzystanie zasobów biomasy, energii wody i wiatru, słońca, wód geotermalnych oraz biogazu z odpadów.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Opracowanie i wdrożenie (zgodnie z Prawem Energetycznym) planów zaopatrzenia w energię. Dokument ten powinien określać rozwiązania w tym przedmiocie na obszarze gminy z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.
2. Wprowadzenie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle i energetyce lokalnej oraz podniesienie ich sprawności.

3. Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej, w systemach przesyłowych, przede wszystkim poprzez uszczelnienie rurociągów oraz ich właściwą eksploatację.
4. Poprawa parametrów energetycznych budynków - termo-renowacja (dobór otworów drzwiowych i okiennych o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian - ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą), kierunkową orientacją stron świata).
5. Stosowanie indywidualnych liczników ciepła.
6. Zwiększenie udziału energii otrzymywanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii. W miejsce węglowego opalania piecyków i kotłów stosowanie drewna, odpadów drewna i innych surowców stanowiących biomasę.

6.3. Ochrona powietrza

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza w Gminie Cmolas są: paleniska indywidualne, przemysł ceramiczny oraz transport. Przepisy ustawy Prawo Ochrony Środowiska nakazują dokonywanie oceny poziomu substancji w powietrzu co roku w wyznaczonych strefach. Strefę taką stanowi m.in. obszar powiatu kolbuszowskiego.

Według danych zawartych w „Ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim w roku 2002” opracowanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie – na terenie powiatu kolbuszowskiego w roku 2002 nie wystąpiły przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń dla podstawowych zanieczyszczeń powietrza, dlatego strefa ta została zakwalifikowana do klasy A. Podsumowując: cały obszar powiatu kolbuszowskiego, a więc i Gmina Cmolas, charakteryzują się dobrym stanem jakości powietrza.

Zgodnie z przepisami polskiego prawa, ochrona powietrza polega na zapobieganiu powstawaniu zanieczyszczeń, ograniczaniu lub eliminowaniu wprowadzonych do powietrza substancji zanieczyszczających w celu zmniejszenia stężeń do dopuszczalnego poziomu lub utrzymania ich na poziomie dopuszczalnych wielkości.

Uwzględniając założenia ochrony powietrza określono cel ekologiczny:

Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji pyłów i gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową w celu utrzymania jakości powietrza na poziomie roku 2002

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Ograniczenie emisji do powietrza w energetyce i przemyśle
- Ograniczenie emisji w sektorze mieszkalnictwa
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Ograniczenie emisji do powietrza w jednostkach gospodarczych, instytucjach i obiektach infrastruktury:

W emisji zanieczyszczeń do powietrza dominującą rolę odgrywają sektory wytwarzania i zaopatrzenia w energię oraz przemysł, jak również małe i średnie podmioty gospodarcze

spalające węgiel w celach grzewczych i technologicznych. Skupienie się na ograniczeniu emisji z wymienionych sektorów przyniesie pewne efekty ekologiczne na terenie gminy.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Stopniowa likwidacja kotłowni wyposażonych w stare, wyeksploatowane kotły opalane węglem – ograniczenie niskiej emisji oraz szeroka modernizacja technologii w przemyśle i energetyce zawodowej w związku z wdrażaniem najlepszych dostępnych technik (BAT).
2. Modernizacja istniejących oraz instalacja nowych urządzeń ochronnych i ograniczających emisję (w takich przypadkach istnieje możliwość wspólnego ubiegania się Urzędów wraz z zakładami o środki finansowe).
3. Prowadzenie działań mających na celu efektywne wykorzystanie energii cieplnej (modernizacja istniejących systemów ciepłych, przyłączenie do sieci nowych odbiorców w przypadku posiadania rezerw mocy).
4. Objęcie pozwoleniami emisyjnymi (w ramach gospodarczego korzystania ze środowiska) wszystkich zakładów przemysłowych (zarówno dużych jak i małych).
5. Wprowadzenie systemu monitoringu i kontroli emisji zanieczyszczeń na terenie przedsiębiorstw (w razie przekroczeń dopuszczalnych stężeń należy spowodować, za pomocą wszystkich dostępnych środków administracyjnych, zaprzestania emisji).
6. Zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (ISO 14 000) w obrębie przedsiębiorstwa.
7. Stosowanie stref (pasów) zieleni izolacyjnej wokół dużych emitorów zanieczyszczeń (strefy te powinny być tworzone z gatunków roślinności o dużej odporności na zanieczyszczenia oraz właściwie pielęgnowane, a ubytki uzupełniane).

Ograniczenia w sektorze mieszkalnictwa:

Istotny wpływ na jakość powietrza ma tak zwana „niska emisja” zanieczyszczeń pochodząca z lokalnych kotłowni pracujących dla potrzeb ogrzewania budynków użyteczności publicznej oraz przede wszystkim z indywidualnych gospodarstw domowych. Źródłem powstawania zanieczyszczeń jest przede wszystkim wykorzystywane w przestarzałych urządzeniach grzewczych paliwo w postaci niskiej jakości węgla, a także różnego typu materiały odpadowe.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Instalowanie kotłów wykorzystujących ekologiczne nośniki ciepła (drewno, gaz oraz nośniki niekonwencjonalne, pochodzące z odnawialnych źródeł jak np. energia słoneczna, wiatrowa) dzięki czemu będzie następować eliminacja węgla jako paliwa.
2. Wymiana starych wyeksploatowanych kotłów węglowych na nowoczesne, wysoko sprawne, posiadające atest jako przyjaznych dla środowiska.
3. Edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych i różnego rodzaju materiałów impregnowanych).

Uwarunkowania prawne

Członkostwo w Unii Europejskiej zobowiązuje Polskę do dostosowania aktualnie obowiązujących przepisów do przepisów unijnych.

Kompleksową regulację w dziedzinie ochrony powietrza stanowi w Unii Europejskiej tzw. dyrektywa ramowa w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu – 96/62/EC oraz dyrektywy pochodne.

Instrumenty prawne wykorzystywane do ograniczenia emisji zanieczyszczeń w Polsce, uwzględniające wymagania dyrektyw UE, to przede wszystkim Prawo Ochrony Środowiska oraz wydane do niego przepisy wykonawcze do najważniejszych należą:

- Rozporządzenie Rady Ministrów, w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska (Dz. U. 2001 Nr 130 poz. 1453);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, zakres i sposób przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2002 Nr 204, poz. 1727);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2002 Nr 87, poz. 796);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie sposobów, metod i zakresu dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu, górnych i dolnych progów oszacowania dla substancji o ustalonych poziomach dopuszczalnych oraz metodyk referencyjnych modelowania jakości powietrza (Dz. U. 2002 Nr 87, poz. 798);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza (Dz. U. 2002 Nr 115, poz. 1003);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2003 Nr 1, poz. 12).

Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska art. 87, ocenę jakości powietrza dokonuje się w strefach, które stanowią miasta i aglomeracje o liczbie ludności większej niż 250 tys. oraz obszary powiatów nie wchodzących w skład aglomeracji. Na podstawie art. 89 wojewoda, co roku dokonuje oceny poziomu substancji w powietrzu w danej strefie, a następnie dokonuje klasyfikacji stref.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 7 poz. 78), wojewoda w terminie do dnia 30 września 2003 r., powinien wydać rozporządzenie określające programy ochrony powietrza dla wyznaczonych stref w przypadku wystąpienia w nich przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń.

6.4. Ochrona przed hałasem

U źródeł uciążliwości związanych z hałasem leżą przede wszystkim komunikacja i działalność gospodarczą. Obecnie dominującym źródłem hałasu jest komunikacja z uwagi na dynamiczny rozwój przemysłu motoryzacyjnego, a jednocześnie wzrost mobilności społeczeństwa, w dużej mierze związanej z rozwojem turystyki. Ostatnie badania wskazują na poszerzanie obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym co w konsekwencji prowadzi do objęcia szkodliwym wpływem hałasu coraz większej liczby ludzi.

Znaczącym komunikacyjnym źródłem hałasu występującym na terenie Gminy Cmolas jest trasa drogi krajowej Nr 9 charakteryzującym się dużym natężeniem ruchu.

Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska (Dział V, art. 112), „ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak

najlepszego stanu akustycznego środowiska, między innymi poprzez utrzymanie hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie oraz przez zmniejszenie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, w przypadku, gdy nie jest on dotrzymany”.

Uwzględniając założenia ochrony przed hałasem określono cel ekologiczny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego i hałasu pochodzącego z obiektów działalności gospodarczej
--

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona przed hałasem komunikacyjnym
- Ochrona przed hałasem generowanym z zakładach działalności gospodarczej

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Ochrona przed hałasem komunikacyjnym:

Uciążliwość związana z nadmierną emisją hałasu komunikacyjnego może występować jedynie przy zabudowaniach położonych przy drodze krajowej Nr 9 przebiegającej przez tereny gminy. Jest to jednak droga o znacznym natężeniu ruchu. Zagrożenie hałasem komunikacyjnym zabudowań mieszkalnych w pozostałych miejscowościach oraz obiektów usługowych powiatowych i gminnych nie występuje.

Ochrona przed hałasem generowanym w zakładach działalności gospodarczej:

Hałas generowany przez obiekty działalności gospodarczej ma charakter lokalny. Związany jest między innymi z lokalizacją niewielkich zakładów produkcyjnych oraz obiektów usługowych w pobliżu terenów o charakterze zabudowy jednorodzinnej.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Systematyczna kontrola zakładów produkcyjnych, zwłaszcza tych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych lub na ich terenie.
2. Egzekwowanie w zakładach produkcyjnych zmian technologicznych w przypadku przekroczeń emisji hałasu (stosowania obudów dźwiękochłonnych, ekranów oraz tłumików akustycznych).
3. Wyznaczenie stref ochronnych wokół zakładów produkcyjnych, w obrębie których nie należy lokalizować budynków mieszkalnych.
4. Tworzenia pasów zwartej zieleni ochronnej wokół zakładów produkcyjnych.

Z uwagi na występowanie niewielkiej ilości zakładów przemysłowych na terenie gminy oraz zastosowanie w nich nowoczesnych rozwiązań techniczno-technologicznych emisja hałasu do środowiska od eksploatowanych urządzeń nie będzie powodowała przekroczenia dopuszczalnych norm.

Uwarunkowania prawne

Zagadnienia prawne z zakresu ochrony przed hałasem, reguluje przede wszystkim Prawo Ochrony Środowiska wraz z wydanymi do niego przepisami wykonawczymi. Do najważniejszych z nich należą:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. 2002 Nr 8 poz. 81);
- Rozporządzenie Rady Ministrów, w sprawie wysokości jednostkowych stawek kar za przekroczenie

dopuszczalnego poziomu hałasu (Dz. U. 2001 Nr 120.1285);

- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony środowiska przed hałasem (Dz. U. 2002 Nr 179.1498).

Zgodnie z art. 117 Prawa Ochrony Środowiska dokonuje się oceny stanu akustycznego środowiska. Obowiązkowo dla aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tys., oraz dla terenów poza aglomeracjami określonych art. 179 ust. 1. POŚ. Dodatkowo tereny, dla których dokonywana będzie ocena stanu akustycznego środowiska, mogą zostać również określone w powiatowym programie ochrony środowiska.

Na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska tworzone są mapy akustyczne.

Na podstawie art. 118 ust. 1 POŚ, starosta sporządza, co 5 lat mapy akustyczne, dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla terenów określonych w powiatowym programie ochrony środowiska.

Na podstawie art. 119 ust. 1 dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się programy działań, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego. Dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla terenów określonych w powiatowym programie ochrony środowiska, programy działań (programy ochrony środowiska przed hałasem) uchwała rada powiatu, a dla terenów, o których mowa w art. 179 ust.1, programy określa w drodze rozporządzenia wojewoda.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 7 poz. 78) - starostowie w terminie do dnia 30 czerwca 2012 r. powinni sporządzić mapy akustyczne dla terenów określonych w art. 118 ust. 1 Prawa Ochrony Środowiska. Rady powiatów w terminie do dnia 30 czerwca 2013 r. powinny uchwalić programy działań określone w art. 119 ust. 1 Prawa Ochrony Środowiska. Wojewodowie do dnia 30 czerwca 2007 r. powinni określić programy działań dla terenów, o których mowa w art. 179 ust. 1 Prawa Ochrony Środowiska.

6.5. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Elektromagnetyczne promieniowanie nie jonizujące występuje w zakresie częstotliwości 1Hz do 10^{16} Hz. Źródła tego promieniowania oddziałujące na środowisko mogą mieć charakter liniowy lub punktowy.

Źródłem tego promieniowania są stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej, medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne, urządzenia przemysłowe i gospodarstwa domowego (kuchenki mikrofalowe) oraz systemy przesyłowe energii elektrycznej. Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne znaczenie mają źródła liniowe - linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym wynoszącym 110 kV lub wyższym oraz źródła punktowe - urządzenia emitujące elektromagnetyczne promieniowanie nie jonizujące w zakresie częstotliwości 0,1-300,000 MHz.

Zagadnienia ochrony ludzi i środowiska przed nie jonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym są uregulowane przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, prawa budowlanego, prawa ochrony środowiska, zagospodarowania przestrzennego i przepisami sanitarnymi.

Uwzględniając założenia ochrony przed promieniowaniem określono cel ekologiczny:

Ochrona mieszkańców przed promieniowaniem elektromagnetycznym

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego
- Preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego

W celu określenia wielkości problemu zanieczyszczenia środowiska elektromagnetycznym promieniowaniem nie jonizującym oraz jego wzrostu, konieczne jest podjęcie następujących działań.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego oraz kontrola wprowadzania do środowiska nowych urządzeń emitujących promieniowanie

Uwarunkowania prawne

Za najistotniejsze przepisy prawne w dziedzinie ochrony przed promieniowaniem należy uznać zapisy ustawy Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.), Dział VI – Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

Według zapisów art. 124 POŚ, wojewoda prowadzi rejestr zawierający informację o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Rejestr ten jest corocznie aktualizowany.

Obecnie brak jest stosownych przepisów wykonawczych – rozporządzeń, regulujących szczegółowo zasady ochrony przed promieniowaniem.

Ponadto, zagadnienia ochrony ludzi i środowiska przed nie jonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym są uregulowane również przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, prawa budowlanego, zagospodarowania przestrzennego oraz przepisami sanitarnymi.

6.6. Ochrona powierzchni ziemi

Ochrona powierzchni ziemi zgodnie z zapisami ustawy Prawo Ochrony Środowiska, polega na zapewnieniu jej jak najlepszej jakości.

Uwzględniając założenia ochrony powierzchni ziemi określono cel ekologiczny:

Ochrona powierzchni ziemi i właściwe wykorzystanie gleb

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Gleby użytkowane rolniczo
- Zasoby kopalin

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Należy dążyć do racjonalnego wykorzystania tych gleb oraz zapewnienia im właściwej ochrony.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Racjonalne zużycie nawozów oraz środków ochrony roślin.
2. Prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego (zminimalizowanie powierzchni gruntów rolnych o wyższych klasach bonitacyjnych wyłączanych z produkcji rolnej i przeznaczanych na inne cele, oraz intensywniejsze zagospodarowywanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej na cele nierolnicze).
3. Dostosowanie formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.
4. Podnoszenie jakości i struktury gleb poprzez wykorzystanie kompostu.
5. Stosowanie zadrzewień i zakrzaceń śródpolnych w celu ochrony przed erozją wodną i wietrzną oraz stałe utrzymywanie gleb szczególnie narażonych pod pokrywą roślinną.
6. Kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz przeciwdziałanie zakwaszaniu.
7. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej.
8. Rekultywacja terenów zdegradowanych.
9. Właściwe utrzymanie i odbudowa urządzeń melioracyjnych

Uwarunkowania prawne

Zagadnienia prawne z zakresu ochrony powierzchni ziemi, regulują przede wszystkim Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.), Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 1994 r. Nr 27, poz. 96 z późn. zm. – ustawa z dnia 27 lipca o zmianie ustawy Prawo geologiczne i górnicze Dz. U. 2001 Nr 110, poz. 1190), ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1994 r. Nr 89, poz. 415 z późn. zm.) oraz ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 16, poz. 78 z późn. zm.). Do najważniejszych przepisów wykonawczych należą:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie określenia standardów jakości gleby (Dz. U. 2002 Nr 165 poz. 1359);
- Rozporządzenie Rady Ministrów, w sprawie określenia organów właściwych w zakresie administracji geologicznej i nadzoru górniczego (Dz. U. 1998 Nr 162 poz. 1144).

6.7. Gospodarka odpadami

Ochrona środowiska przed odpadami powinna być traktowana priorytetowo ponieważ odpady stanowią źródło zanieczyszczenia wszystkich elementów środowiska. Tak też została potraktowana w niniejszym Programie. Gminny Plan Gospodarki Odpadami na lata 2005 – 2014 wraz z prognozą do roku 2015 stanowi integralną część Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Cmolas.

Uporządkowanie gospodarki odpadami ukierunkowane jest przede wszystkim na:

- minimalizację wytwarzania odpadów

- zwiększenie stopnia powtórnego wykorzystania i bezpieczne składowanie odpadów.

6.8. Zasoby przyrodnicze

Ochrona zasobów przyrody ma prowadzić do zachowania istniejącego jej stanu (różnorodności gatunkowej) oraz stwarzania warunków do jak najlepszego rozwoju.

Uwzględniając konieczność ochrony zasobów przyrody określono cel ekologiczny:

Ochrona i utrzymanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz doskonalenie systemu obszarów chronionych

W celu osiągnięcia w/w celu określono kierunki działań ekologicznych:

- Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych
- Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym
- Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt
- Ochrona lasów
- Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody

Realizacja określonych celów i kierunków ekologicznych powinna być realizowana przez konkretne zadania ekologiczne.

Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych:

Rozwój gospodarczy gminy pociąga za sobą niebezpieczeństwo degradacji obszarów i obiektów cennych przyrodniczo. Z tego względu ważne jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju społeczno gospodarczym gminy Cmolas w połączenie z systemem rozwoju obszarów cennych przyrodniczo.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Opracowania ekofizjograficzne jako podstawa rozwoju systemu obszarów chronionych (wszechstronna dokumentacja charakteryzująca poszczególne elementy przyrodnicze na terenie gminy)
2. Zapewnienie ochrony obszarów cennych przyrodniczo, dotychczas nie objętych ochroną, ale ważnych z punktu widzenia zapewnienia spójności ekologicznej. Przygotowanie planu zabiegów konserwacyjnych i pielęgnacyjnych parków oraz pomników przyrody.
3. Powiązanie przestrzenne prawnych form i działań ochrony przyrody z sąsiadującymi gminami

Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym:

Ze względu na gęstnienie sieci infrastruktury w krajobrazie oraz potencjalny rozwój gospodarczy, należy zadbać o uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego oraz studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania wniosków wynikających z istniejącej lub planowanej lokalizacji terenów chronionych (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu).

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo.

2. Przestrzeganie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem.
3. Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych.

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt:

Celem ochrony gatunkowej jest zabezpieczenie dziko występujących gatunków zwierząt szczególnie rzadkich i zagrożonych wyginięciem oraz zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Ochrona ekosystemów łąkowych i polnych (m.in. zakaz wypalania traw i ściernisk)
2. Stworzenie odpowiednich warunków bytowania i migracji organizmów wodnych
3. Zachowanie i uzupełnienie istniejącego systemu zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych
4. Przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej, celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy wyłączyć np. z zalesiania.

Ochrona lasów:

Istniejące obszary leśne wymuszają podjęcie zdecydowanych działań ochronnych istniejących zasobów w celu zachowania ich funkcji (przyrodniczej, społecznej i gospodarczej).

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki).
2. Prowadzenie zalesiania równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów.
3. Zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych.
4. Stworzenie systemu zachęcającego rolników do zalesiania nieużytków będących ich własnością.
5. Szkolenie prywatnych właścicieli lasów na temat prawidłowych zasad gospodarki leśnej.
6. Rozwój roli ochronnej i buforowej lasów.

Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody:

Edukacja ekologiczna to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem „myśleć globalnie, działać lokalnie”. Powinna ona objąć wszystkie grupy społeczeństwa – od dzieci, młodzieży, dorosłych do decydentów.

Działalność edukacyjna jest elementem właściwej podejścia do problemów ochrony środowiska. Oznacza to, że:

- inwestycji dotyczących środowiska nie można wdrażać i oceniać bez uwzględniania korzystających ze środowiska, jakimi są mieszkańcy. Określenie zakresu najistotniejszej wiedzy jaka jest im niezbędna do przekazania oraz sposób jej prezentacji przy współudziale z nowymi technologiami to konieczny element oceny efektywności każdej inwestycji w tej sferze.
- działania edukacyjne powinny być uzależnione od prowadzonej przez daną jednostkę (powiat, miasto, gminę,) polityki ochrony środowiska. W przeciwnym razie należy się liczyć z ograniczonymi efektami praktycznymi.

Doświadczenia wielu zachodnich państw wskazują, że tylko przy współudziale mieszkańców można uzyskać zakładane efekty. Dlatego tak ważne jest zaangażowanie każdego mieszkańca w tą problematykę. Poprzedzone to musi być odpowiednim, „teoretycznym”, przygotowaniem społeczeństwa do planowanych działań gdyż w przeciwnym razie skończy się to niepowodzeniem.

Ważnym zadaniem jest wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody.
2. Podejmowanie działalności edukacyjnej w zakresie szkoliwości wypalania traw, ściernisk i nieużytków.
3. Rozwój szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.

Uwarunkowania prawne

Podstawowe regulacje prawne z zakresu zasobów przyrodniczych zawarte są w takich aktach jak, ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.), ustawa o lasach (Dz. U. z 1991 r. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.), Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.), Prawo łowieckie (Dz. U. z 1995 r. Nr 147, poz. 713 z późn. zm. – ustawa z dnia 26 lipca 2001 r. o zmianie ustawy prawo łowieckie Dz. U. 2001 Nr 125 poz. 1366), ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 764) oraz ustawa o ochronie gatunków rolnych i leśnych (Dz. U. z 1995 Nr 16, poz. 78).

Najważniejsze przepisy wykonawcze do wymienionych ustawy to:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie rodzajów i zakresu opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. 2002 Nr 155 poz. 1298);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. 2001 Nr 92 poz. 1029);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie zasad współdziałania Lasów Państwowych ze starostami w zakresie sporządzania planów zalesiania i uproszczonych planów urządzenia lasu, szkoleń, nadzoru nad wykonywaniem prac zalesieniowych oraz dostarczania sadzonek (Dz. U. 2002 Nr 12 poz. 121);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyręb drzewostanu (Dz. U. 2002 Nr 99 poz. 905);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych (Dz. U. 2002 Nr 194 poz. 1640);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych zasad przekazywania w zarząd obwodów łowieckich wyłączonych z wydzierżawiania (Dz. U. 2002 Nr 219 poz. 1842);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych oraz określenia okresów polowań na te zwierzęta (Dz. U. 2001 Nr 43 poz. 488).

7. Źródła finansowania programu:

Finansowanie programu jest możliwe ze środków:

- publicznych, w tym:

- a) krajowych, pochodzących z: budżetu państwa, budżetu powiatu, budżetów gmin, pozabudżetowych instytucji publicznych,
- b) zagranicznych, pochodzących, między innymi, z programów pomocowych, funduszy spójności, funduszy strukturalnych, fundacji itp.;
- niepublicznych, pochodzących z dochodów przedsiębiorstw i inwestorów, banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych itp., w ramach których najczęstszymi formami finansowania będą:

Podział tych środków na działania związane z ochroną środowiska odbywać się będzie zgodnie z:

- 1) Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego dla Funduszy Strukturalnych na lata 2004-2006”;
- 2) Strategią Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006
- 3) programami PHARE, ISPA, oraz SAPARD (do czasu ich zakończenia),
- 4. innymi, branżowymi programami, opracowanymi na poziomie krajowym i wojewódzkim oraz regulaminami funduszy krajowych.

Przestrzenny podział środków finansowych, szczególnie unijnych, zależeć będzie od ilości i jakości projektów przygotowanych i realizowanych zgodnie z wymogami Unii Europejskiej (według, których część kosztów inwestycji pokryte musi być ze środków własnych) oraz wymaganiami określonymi w programach branżowych.

Krajowe źródła finansowania to:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW);
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie (WFOŚiGW w Rzeszowie);
- powiatowe (PFOŚiGW) i gminne (GFOŚiGW) fundusze ochrony środowiska.

Zagraniczne źródła finansowania Programu:

- Program PHARE (Poland and Hungary Assistance in Restructuring Economies)
- Program ISPA (Instrument for Structural Policies for Preaccession
- Program SAPARD (Specjalny Program Akcesyjny Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich)

Pomoc strukturalna Unii Europejskiej

- 1. Fundusz Spójności
- 2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF)

Znaczny ciężar finansowania zadań ujętych w programie ponosić będzie gmina szczególnie w prowadzonej inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. W sytuacjach uznanych przez władze gminy za uzasadnione inwestycje będą finansowane z bieżących dochodów władz samorządowych lub, gdy będzie to możliwe, z dotacji celowych budżetu państwa. Remonty, modernizacje i rozwój infrastruktury ochrony środowiska będą finansowane przez kapitał sektora prywatnego. Gminy i przedsiębiorstwa komunalne tworzyć będą korzystne warunki, m.in. poprzez udzielanie koncesji firmom prywatnym na budowę i eksploatację gminnej infrastruktury w ramach partnerstwa publiczno - prywatnego.

Warunkiem udzielenia pomocy inwestycyjnej na ochronę środowiska będzie poniesienie określonych w rozporządzeniu

Rady Ministrów z 10 grudnia 2002 r. Kosztów inwestycji przeznaczonych na:

- 1) osiągnięcie poprawy stanu środowiska, jeżeli nie zostały określone standardy ochrony środowiska, lub osiągnięcie efektów wykraczających ponad obowiązujące standardy ochrony środowiska,
- 2) dostosowanie istniejących lub nowych źródeł spalania paliw do standardów określonych w rozporządzeniu.

Maksymalna pomoc inwestycyjna może wynosić 30% poniesionych kosztów. W ściśle określonych rozporządzeniem przypadkach, pomoc może być zwiększona.

Finansowanie Programu odbywać się będzie również przez nowe, wprowadzane sukcesywnie, instrumenty ekonomiczno-finansowe, m.in.: opłaty produktowe, kredyty krótkoterminowe służące zapewnieniu płynności inwestorom realizującym zadania; ubezpieczenia i zastawy ekologiczne; zbywalne uprawnienia do emisji zanieczyszczeń oraz dobrowolne porozumienia.

8. Monitoring wdrażania i realizacji Programu

Monitoring wdrażania Programu dotyczy będzie:

- określenia stopnia realizacji przyjętych celów;
- oceny realizacji programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska;
- określenia stopnia rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem oraz analizy przyczyn tych rozbieżności.

Monitoring skutków realizacji Programu prowadzony będzie poprzez ocenę:

- poprawy standardów jakości środowiska;
- poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców;
- aktywności i współdziałania społeczeństwa.

9. Harmonogram realizacji zadań ekologicznych

Wyznaczone cele ekologiczne i kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Cmolas, stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań na przestrzeni kilkunastu lat.

Harmonogram realizacji zadań stanowi załącznik do sporządzonego Programu ochrony środowiska dla Gminy Cmolas.

Zadania zostały wyznaczone na podstawie analizy stanu środowiska przyrodniczego na terenie powiatu, przewidywanych kierunków rozwoju oraz informacji w zakresie planowanych inwestycji (dziedzina ochrony środowiska).

Zestawienie planowanych zadań, które należy realizować w pierwszej kolejności stanowi krótkoterminowy harmonogram - plan operacyjno - realizacyjny Programu Ochrony Środowiska na lata 2005-2007 (Tabela 1).

Część pozostałych zadań ekologicznych będzie realizowane w okresie długoterminowym w ramach długoterminowego harmonogramu – planu operacyjnego Programu Ochrony Środowiska na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015.(Tabela 2.).

W obu harmonogramach - poszczególnym celom strategicznym i ich kierunkom działań przyporządkowano konkretne zadania priorytetowe z określeniem czasu ich realizacji i instytucje, które powinny je realizować lub współrealizować. Z uwagi na specyfikę niektórych zadań np. edukacja ekologiczna,

czy zadania kontrolne będą one realizowane zarówno w ramach harmonogramu krótko i długoterminowego.

Pozostałe zadania ekologiczne nie ujęte w żadnym z harmonogramów, a zamieszczone w części opisowej dotyczącej polityki ekologicznej, stanowią dodatkową bazę możliwości realizacyjnych w ramach opracowanego Programu Ochrony

Środowiska. Ich ewentualne wprowadzenie do harmonogramu może nastąpić na etapie przewidzianym Prawem Ochrony Środowiska (art. 14 ust. 2), po czteroletniej weryfikacji polityki ekologicznej państwa. W takim samym cyklu założono przyjmowanie kolejnych etapów realizacji Programu Ochrony Środowiska.

**Krótkoterminowy harmonogram realizacyjny (plan operacyjny) Programu Ochrony Środowiska
na lata 2005 – 2007**

Tabela 1

Cel: Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych							
Kierunek działania	Zadanie priorytetowe	Okres realizacji	Koszty w poszczególnych latach realizacji			Jednostki realizujące	Źródła finansowania
			2005	2006	2007		
Racjonalizacja użytkowania wody	1. Realizacja planów racjonalnego gospodarowania wodą (np. uszczelnienie sieci, wprowadzanie zamkniętych obiegów wody);	Zadanie ciągłe	-	10 000	10 000	Urząd Gminy; ZUK; Zakłady produkcyjne i przemysłowe oraz jednostki i obiekty infrastruktury	Środki własne jednostek realizujących, kredyty, dotacje
Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	2. Wprowadzanie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwość współfinansowania);	Zadanie ciągłe	-	-	-	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe	Środki jednostek realizujących, dotacje
Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Termomodernizacja, bądź remont i docieplenie: -przedszkola -gimnazjum -szkoły podstawowe i budynki mienia komunalnego	2005-2007	-	50 000	50 000	Urząd Gminy	Środki własne, dotacje, kredyty
	3. Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z wdrażaniem pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych	Zadanie ciągłe	-	1 000	1 000	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe	Środki własne jednostek realizujących
Cel : Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, (redukcja emisji pyłów i gazów cieplarnianych i niszczących warstw ozonową)							
Ograniczenie emisji do powietrza w jednostkach gospodarczych, instytucjach i obiektach infrastruktury	1. Spalanie węgla lepszej jakości lub zamiana nośnika na bardziej ekologiczny	Zadanie ciągłe	-	-	-	Właściciele mieszkań, Zarządcy budynków	Środki własne jednostek realizujących
	2. Modernizacja układów technologicznych oraz montaż urządzeń ograniczających emisję (w takich przypadkach istnieje możliwość wspólnego ubiegania się Urzędów wraz z zakładami o środki finansowe np. z Eko – konwersji zadłużenia)	Zadanie ciągłe	2 000	2 000	1 000	Jednostki gospodarcze, instytucje i inne obiekty infrastruktury	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, fundusze ekologiczne, kredyty
	3. Stopniowa likwidacja kotłowni wyposażonych w stare, wyeksploatowane kotły opalane węglem oraz szeroka modernizacja technologii w związku z wdrażaniem najlepszych dostępnych technik (BAT).	Zadanie ciągłe	-	1 000	3 000	Właściciele obiektów	Środki własne jednostki realizującej, kredyty, dotacje
Ograniczenie emisji w budynkach mieszkalnych	4. Wymiana starych wyeksploatowanych kotłów węglowych na nowoczesne wysoko sprawne posiadające atest przyjaznych środowisku	Zadania ciągłe	-	-	-	Właściciele obiektów	Środki własne jednostki realizującej, kredyty, dotacje
	5. Wsparcie finansowe dla mieszkańców zmieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne	Zadanie ciągłe	-	1 000	1 000	Urząd Gminy, Właściciele obiektów	Środki własne jednostek realizujących oraz dotacje i ulgi
	6. Prowadzenie systematycznych akcji edukacji ekologicznej na temat oszczędności energii cieplnej i elektrycznej oraz stosowania proekologicznych nośników energii, szkodliwości spalania materiałów odpadowych w kotłowniach domowych	Zadanie ciągłe	-	1 000	1 000	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Szkoły, Pozarządowe organizacje ekologiczne	Środki własne jednostek realizujących, dotacje

Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	7. Usprawnienie systemu komunikacyjnego (poprawa nawierzchni i warunków bezpieczeństwa ruchu, modernizacja i rozbudowa dróg)	Zadanie ciągłe	-	30 000	50 000	WZD, PZD, Powiat, Gmina	Środki własne jednostek realizujących
Cel: Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego i hałasu pochodzącego z obiektów działalności gospodarczej							
Ochrona przed hałasem komunikacyjnym	1. Prowadzenie monitoringu poziomu hałasu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych przechodzących przez teren gminy	Zadanie ciągłe	-	-	-	Właściciele i zarządcy obiektów: Wojewódzki Zarząd Dróg, Powiatowy Zarząd Dróg oraz WIOŚ, Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy.	Środki własne jednostek realizujących
Cel: Ochrona mieszkańców przed promieniowaniem elektromagnetycznym							
Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego	1. Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego oraz kontrola wprowadzania do środowiska nowych urządzeń emitujących promieniowanie	Zadanie ciągłe	-	3 000	1 000	Starostwo Powiatowe Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących
Preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	2. Współpraca z zakładami energetycznymi, jednostkami telefonii komórkowej, stacjami przekaźnikowymi RTV w dziedzinie ochrony mieszkańców przed oddziaływaniem promieniowania elektromagnetycznego	Zadanie ciągłe	-	-	-	Zakłady Energetyczne, jednostki telefonii komórkowej, stacje przekaźnikowe TRV, Starostwo Powiatowe Urząd Gminy	
Cel: Zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody do picia, dążenie do zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wody, racjonalizacja zużycia wody oraz ochrona przed powodzią							
Zarządzanie zasobami wodnymi i ochrona wód	1. Wprowadzanie zapisów do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego chroniących obszary szczególnie wrażliwe (dolin rzecznych, płytkiego zalegania wód podziemnych) przed zainwestowaniem i rygorystyczne przestrzeganie tych zapisów	Zadanie ciągłe	-	-	5 000	Urząd Gminy	Środki własne
Zapewnienie oczyszczenia wytwarzanych ścieków sanitarnych	1. Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Całkowity koszt budowy i modernizacji w aglomeracji do 2007 r.	2005-2007	-		7 000 000	Urząd Gminy	Środki własne BG Phare środki unijne
Ochrona przeciwpowodziowa i mała retencja	2. Wyznaczenie i ujęcie w studiach i kierunkach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych	Zadanie ciągłe			5 000	Urząd Gminy	Środki własne
	3. Budowa umocnień brzegów rzek	Zadanie ciągłe	-	-	-	PZMiUW	Budżet państwa; WFOŚiGW
	4. Utrzymanie i konserwacja urządzeń melioracji podstawowej	Zadanie ciągłe	-	-	-	PZMiUW	Budżet państwa
Cel: Ochrona powierzchni ziemi i właściwe wykorzystanie gleb							
Ochrona gleb użytkowanych rolniczo	1. Kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb oraz zakwaszeniu	Zadanie ciągłe	-	1 000	1 000	ODR Urzędy Gmin, Właściciele gruntów	Środki własne jednostek realizujących
	3. Ochrona gruntów rolnych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Zadanie ciągłe	-	-	4 000	Urząd Gminy	Budżet Gminy
Racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów	3. Wapnowanie gleb kwaśnych	Zadanie ciągłe	1 000	1 000	3 000	Rolnicy	Środki własne jednostek realizujących
Wdrażanie i upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej	4. Upowszechnienie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	Zadanie ciągłe	-	1 000	4 000	ODR Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących
Prowadzenie gospodarki rolnej pod kątem skutecznego zabezpieczenia przed erozją	5. Opracowanie i wdrażanie zasad racjonalnej gospodarki rolnej na terenach zagrożonych erozją	Zadanie ciągłe	-	-	-	ODR Urząd Miasta	Środki własne jednostek realizujących
	6. Wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych	Zadanie ciągłe	2 000	3 000	3 000	Nadleśnictwo ; Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących

Ochrona zasobów kopalin	7. Uwzględnienie w studiach uwarunkowań oraz planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich złóż w granicach ich udokumentowania wraz z zapisami o ochronie obszarów przed zainwestowaniem	Zadanie ciągłe	-	-	4 000	Urząd Gminy	Budżet Gminy
Ochrona elementów środowiska przyrodniczo-kulturowego	8. Zachowanie elementów małej architektury (np. kapliczki przydrożne)	Zadanie ciągłe		500	200	Urząd Gminy	Środki własne
Ochrona lasów	1. Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby szkodniki)	Zadanie ciągłe	-	-	-	Nadleśnictwo	Środki własne jednostek realizujących
Ochrona lasów	1. Nadzorowanie procesu zalesiania równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów	Zadanie ciągłe	-	500	1 000	Nadleśnictwo Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
	2. Zachęcanie rolników do racjonalnego zalesiania śródleśnych nieużytków będących ich własnością	Zadanie ciągłe	-	500	500	Urząd Gminy	Środki własne
Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody	1. Włączenie w akcję edukacji ekologicznej proekologicznych organizacji pozarządowych	Zadanie ciągłe	-	500	500	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
	2. Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu	Zadanie ciągłe		500	500	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Szkoły	Środki własne jednostek realizujących, dotacje

**Długoterminowy harmonogram realizacyjny Programu Ochrony Środowiska
na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015**

Tabela 2

Cel	Kierunek działania	Zadanie priorytetowe	Lata realizacji	Jednostka realizująca	Źródła finansowania
Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych	Racjonalizacja użytkowania wody	1. Zaniechanie nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych na cele przemysłowe	Zadanie ciągłe	Zakłady przemysłowe, WIOŚ	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
	Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	2. Stosowanie bodźców ekonomicznych dla przedsięwzięć proekologicznych (ulgi podatkowe, możliwości współfinansowania);	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy Zakłady przemysłowe	Środki własne jednostek realizujących (ulgi podatkowe)
	Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	3. Poprawa parametrów energetycznych budynków – termo renowacja (dobór otworów drzwiowych i okiennych o niskim współczynniku przenikalności cieplnej, właściwa izolacja termiczna ścian – ocieplenie budynków, lokalizacja nowych obiektów zgodnie z naturalną (cieplejszą), kierunkową orientacją stron świata);	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy Właściciele i zarządcy i budynków	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, kredyty
		4. Stopniowe zwiększanie udziału energii otrzymanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, Zakłady przemysłowe, właściciele i zarządcy i budynków	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, kredyty
Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, (redukcja emisji pyłów i gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową)	Ograniczenie emisji do powietrza w jednostkach gospodarczych, instytucjach i obiektach infrastruktury	1. Wprowadzenie systemu monitoringu i kontroli emisji zanieczyszczeń na terenie przedsiębiorstw (w razie przekroczeń dopuszczalnych stężeń należy spowodować, za pomocą dostępnych środków administracyjnych zaprzestania emisji);	2010	Starostwo Powiatowe, WIOŚ Urząd Gminy,	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,

	Ograniczenie emisji w budynkach mieszkalnych	2. Sukcesywna zamiana węgla na alternatywne nośniki ciepła (gaz, brykiet drzewny, brykiety drzewne, biomasa);	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, Mieszkańcy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
		3. Zmieniających ogrzewanie węglowe na bardziej ekologiczne;	Zadanie ciągłe	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących (dotacje, ulgi, zwolnienia podatkowe)
		4. Edukacja ekologiczna społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych	Zadanie ciągłe	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Szkoły, pozarządowe organizacje ekologiczne	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	5. Kontynuacja modernizacji przebudowy dróg	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, WZD, PZD	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, kredyty
Zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku	Ochrona przed hałasem generowanym w zakładach działalności gospodarczej	1. Integrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	.*
		2. Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych (zwłaszcza zlokalizowanych w pobliżu zabudowy mieszkalnej) i egzekwowanie warunków decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu;	Zadanie ciągłe	WIOŚ	.*
Ochrona mieszkańców przed promieniowaniem Elektromagnetycznym	Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego	1. Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego oraz kontrola wprowadzania do środowiska nowych urządzeń emitujących promieniowanie	Zadanie ciągłe	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy	.*
	Preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	2. Współpraca z zakładami energetycznymi w dziedzinie ochrony mieszkańców przed oddziaływaniem promieniowania elektromagnetycznego;	Zadanie ciągłe	Zakład Energetyczny Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy	.*
Zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej jakości ilości wody do picia, dążenie do zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody oraz ochrona przed powodzią	Zarządzanie zasobami wodnymi i ochrona wód	1. Ewentualna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, kredyty
		2. Minimalizacja strat wody na przesyśle wody wodociągowej (przewody magistralne i lokalne);	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, właściciele sieci	Środki własne jednostek realizujących,
		3. Modernizacja i utrzymywanie w dobrym stanie technicznym ujęć wody oraz stacji uzdatniania w celu dostosowania jakości wody do picia do wymagań prawnych;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, kredyty
		4. Przeprowadzenie akcji edukacyjno – informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody przez indywidualnych użytkowników (np. gromadzenie wody deszczowej i wykorzystywanie jej na cele agrarne – do podlewania zieleni)	Zadanie ciągłe	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Szkoły, pozarządowe organizacje ekologiczne	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,
		5. Optymalizacja wykorzystania (dociążenie) oraz budowa, rozbudowa i modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków (w kierunku spełnienia wymagań obowiązującego prawa oraz dyrektyw UE);	2008-2015	Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,
		6. Zewidencjonowanie wszystkich zbiorników bezodpływowych i zintensyfikowanie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania;	2008	Urząd Gminy	.*
		7. Stopniowe ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych (pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów) i punktowych (składowiska obornika) pochodzących z działalności rolniczej;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, ODR	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,
		8. Preferowanie użytkowania łąkowego oraz kształtowanie pasów roślinności wzdłuż cieków wodnych;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,

	Ochrona przeciwpowodziowa i mała retencja	9. Budowa umocnień brzegów rzek i potoków	Zadanie ciągłe	Właściciele cieków i ujęć wody, ODGW, Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,
		10. Uporządkowanie oraz ograniczenie systemów melioracyjnych	Zadanie ciągłe	Właściciele cieków, ODGW, Spółki wodne	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,
Ochrona powierzchni ziemi i właściwe wykorzystanie gleb	Gleby użytkowane rolniczo	1. Prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego (zminimalizowanie powierzchni gruntów rolnych o wyższych klasach bonitacyjnych wyłączonych z produkcji rolnej i przeznaczonych na inne cele oraz zagospodarowywanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej);	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	Środki własne jednostek realizujących, dotacje,
		2. Dostosowanie formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb	Zadanie ciągłe	ODR Właściciele gruntów	Środki własne jednostek realizujących,
	Zasoby kopalin	3. Uwzględnienie w studiach uwarunkowań oraz planach zagospodarowania przestrzennego wszystkich złóż wraz z zapisami o ochronie przed zainwestowaniem	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	.*
Ochrona i utrzymanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz doskonalenie systemu obszarów chronionych	Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych	1. Zapewnienie ochrony obszarów cennych przyrodniczo, dotychczas nie objętych ochroną	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, Pozarządowe organizacje ekologiczne	Środki własne jednostek realizujących,
	Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt	2. Przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej, celem wskazania cennych przyrodniczo siedlisk, które należy wyłączyć np. z zalesiania;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy	.*
	Ochrona lasów	3. Prowadzenie stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (choroby, szkodniki);	Zadanie ciągłe	Nadleśnictwo	Środki własne jednostek realizujących,
		4. Prowadzenie zalesiania równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów	Zadanie ciągłe	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Nadleśnictwo	Środki własne jednostek realizujących, dotacje, kredyty
		5. Zalesianie leżących odłogiem oraz słabych bonitacyjnie użytków rolnych;	Zadanie ciągłe	Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Nadleśnictwo	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
		6. Stworzenie systemu zachęcającego rolników do zalesiania nieużytków będących ich własnością;	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, Nadleśnictwo	Środki własne jednostek realizujących, (dotacje, ulgi)
		7. Szkolenie prywatnych właścicieli lasów na temat prawidłowych zasad gospodarki leśnej;	Zadanie ciągłe	Nadleśnictwo Pozarządowe organizacje ekologiczne	Środki własne jednostek realizujących, dotacje
	Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody	8. Promowanie zachowań związanych z codziennym bytowaniem mieszkańców zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu	Zadanie ciągłe	Urząd Gminy, Pozarządowe organizacje ekologiczne	.*